ՋԱՅՐԵՆԻՔ

15 փարա

ՕՐԱԹԵՐԹ

15 փարա

Հայրենիք ամեն օր կը հրատարակուի, եւարեկաց գիմեն է գնոյն եւ տարեկան 7 արծաթ մէճիտ կանխիկ։ Գաւառացիներ տարեկան ծախքը մէր կրոյ է։ Պէտք է առաջուընէ բաժանորդը ալ կրճդուճուին։

Լրագրոյս վերաբերեալ գիր կամ հասկ ղկտր է ուղղել առ Ցեր-Խաչ տպարանի։ Ծանուցման համար 10 փարա կամ հասկ պակտրիճներ կ՚ելլոյ։

ԱԶԳԱՑԻՆ

ՏԻՍԹՈՒՐ

«Տիրող օրէնքը սովրիլ ամենուս պարտքն է։ Գ. Կ. ՆԵՐՍԷՍ»։

Ազատութեան, յառաջդիմութեան և հանրական կարգաւորութեան հաւատալու համար պէտք է որ խիղճս գոհ ըլլայ թէ իւր արդարութեան պիտոյքն անպատասխանի չեն մնար։ Եթէ ասոնց բան մը պակաս ըլլայ, մնացեալը սչինչ է ինք՝ և քու բռնադակ բարիքդ, ըսքանչելիքդ, յաղթական ազատութիւնդ, քաղաքական և ընկերական ազատութիւններդ, չիգղ ու պատուանշաններդ, չուրթերու ալմաններդ, դրամական խոշոր նաւերներդ ամենքն ալ դառն պարտանք, ներդ մ՚ալ դաւ մը կը թաւիւն ինձ։

— Արդարութենէ դուրս փրկութիւն չկայ։ — Ազգերն արդարութեամբ պիտի փրկուին։ — Այսպէս կըսէր ինձ քանի մ՚օր առաջ բարեկամ մը՝ մինչ լրագրոց ամանց մէջ Ազգային վարչութեան մի քանաւոր որոշումը կարդացինք հրապարակաւ։

Ինչպէս յայտնի է լրագիր ընթերցողներուս՝ սոյն որոշումն էր թէ գաղ. ժողովը դաւառացնակ ազգայնոց համար (որպէս թէ մայրաքաղաքիդ ազգայինք առ հասարակ Արիսթոգեոսի օրէնդիրը կամ օրէնդէտ անդամ կամ դատաւորները լինէին) Տէրութեան ընդհանուր օրինագրքէն (Տիւսթուր) հայերէնի թարգմանելու կարևորութիւնն ի նկատ առնելով, իւր անդամակիցներէն Հալաճեան էֆէնտիին յանձներ է բանակցիլ Տաճառանց վահրամ էֆէնտիի հետ, որ անցեալ տարի Տիւսթուրն հայերէնի թարգմանելու փորձ մ՚ըրած էր, և արդիւնքը վարչութեան ներկայէ։

Ազգային նորակազմ վարչութեան սոյն որոշումն, զոր մեք առ այժմ «բանաւոր» մակդիրով կնքել պատշաճ տեսանք, եթէ լրկ որոշում մ՚ըլլալու չրլնար անցնի և գործադրութեան ձիրին մէջ մրտնելով գլուխ եղնելու բաղդն ունենայ, ինչպէս որ յոյժ սիրելի է յուսալ իւր անդամոց առ հասարակ ծանուցեալ և գործօն ազգասիրութենէն, այնպիսի կարևորագոյն ծառայութիւն մ՚է և լինելու է մեր Ազգին համար՝ որ ազգային պատմական կեանքի մէջ նախորդ վարչութեանց երկրորդական և բաղդատմամբ արդի վարչութեան և իւր մեծխմաստ գլխոյն գլուխ գործոցն և ազգային պատմութեան տարեշրջաններուն մէջ իրաւամբ մեծ տեղ մը բռնելով ամեն ազգայնոց անմեռ և երախտագէտ յիշատակին արժանի մի ծառայութիւնը կրնայ համարուիլ, եթէ սակայն ազգովին և հանրական աջակցութեամբ այդ ձեռնարկի կատարման մասին անհրաժեշտ եղած զոհողութիւնը չը զլացուի։

— Տիրող օրէնքը սովրիլ ամենուս պարտքն է։ Տէրութեան օրինաց վրայ կատարեալ հմտութեամբ իւրաքանչիւր ոք մեծ օգուտ կը քաղէ իւր անձին և իւր ընտանեաց համար — ո՛չ միայն դը բովանդակ իրեն համար —։

Ամենապատիւ Ս. Գաբրիէլեան Հօր այս վճիռն ինքնին բարձր, բացորոշ և աղէտ քարոզ մ՚է օրինաց հմտութեան առաջակ և իմանալոյն սիրող օրինաց հմտութեան ծայրագոյն կրևորութիւնը։ քարոզ մը՝ որ յապացոյց ազգօգուտ ձեռնարկութեանց գոլ ադրութեան մասին կրած բուռն վիճքին, Ն. Բարձր Սրբազնութիւնն ըրած է անցեալ տարի երբ Տէրութեան օրինաց հայատառ ընդհանուր հրատարակութեան վրայ որ դատարանները անդամոց երկամեայ չրլնալի լրջմանն առթիւ՝ նոր ընարութեան ժամանակ տեղի կունենան հասարակութեանց և իւրեանց անգլուխ գլուխներու կողմէ՝ ընտրելի ներկայելով այնպիսի անձինք որ ոչ միայն պաշտօնական լեզուն (թուրքերէն) գրել կարդալ չգիտեն, այլ մինչև գամային թերևս իրենց մայրենի լեզուին տգէտ՝ ոչ գրել գիտեն և ոչ գաղափարութիւնս գրոց և չափաշանցութիւն չհասկնար՝ նոյն իսկ օրինական ժամերնիս դոյութիւնն ու անունը չգիտնալով հանդերձ, կաւրօրէն կընտրուին, նպատակի համար կը սպրան, շահու և չուքի, անունի և համբաւոյ համար կընդունին արդարութեան պաշտօնավարութիւնը՝ և ահա այս կերպով շահու զոպանակով շարժող դատաւորներու ձեռքը գործիք կը դառնան, և կարծիք եթէ երբէք ուշնին և կրնան ունենալ այս կարգի անձինք՝ կը յայտնեն և վճիռ կարձակեն այնպիսի փափուկ և կենսական խնդրոց նկատմամբ, որոց առ՚ի վճիռ արձակելու վարանին թերևս իրենց կենաց մեծ մասն օրինագիտութեան մէջ մաշուցրած։

Ուսոի առանց ծանրանալու օրինաց՝ նա մանաւանդ մեր երկրի և կառավարութեան տիրող օրէնքին հմտաւ լինելու կարևորութեան նման յայտնի և անվիճելի հմտութեան մի վրայ։ Ազատնց այդ անհրաժեշտ հմտութեան դէպացուվէն ծագած և ծագելիք անհամար չարեաց թուաւոն մասանցն ընելու որ չատ ծանրի նստած է մեր ազգին թէ անհատաբար և թէ հաւաքաբար։ Ազատնց մանրամասն նկարելու դիպարտութեան մեծ անտեսի (տգիտութեան) երեսէն չատ մը չինովի օրինագիտաց մանաւանդ գաւառս ապօրէն և ամբարիշտ միջոցներով մեր ազգայնոց քսակէն խլած կորզած և դեռ կորզելու վրայ եղած բազում կլոր և պակասելի գումարներէ կան ձեռաններն։ Ազատնց յիշելու հակառակ բարեխնամ կառավարութեան արդարեր կամաց դատաւորներու օրինաց տգիտութեան երեսէն, կամ կոյր կողմնակցութեամբ կամ չհասկացութեամբ դատարաններու մէջ դեռ մինչև ցայսօր տեղեսած տնաւեր գեղծումներն։ Ազատնց լռել կարենալու այն ծայրայեղ անպատեհութեան վրայ որ դատարաններու անգամոց երկամեայ չրլնալի լրջմանն առթիւ՝ նոր ընարութեան ժամանակ տեղի կունենան հասարակութեանց և իւրեանց անգլուխ գլուխներու կողմէ՝ ընտրելի ներկայելով այնպիսի անձինք որ ոչ միայն պաշտօնական լեզուն (թուրքերէն) գրել կարդալ չգիտեն, այլ մինչև գամային թերևս իրենց մայրենի լեզուին տգէտ՝ ոչ գրել գիտեն և ոչ գաղափարութիւնս գրոց և չափաշանցութիւն չհասկնար՝ նոյն իսկ օրինական ժամերնիս դոյութիւնն ու անունը չգիտնալով հանդերձ, կաւրօրէն կընտրուին, նպատակի համար կը սպրան, շահու և չուքի, անունի և համբաւոյ համար կընդունին արդարութեան պաշտօնավարութիւնը՝ և ահա այս կերպով շահու զոպանակով շարժող դատաւորներու ձեռքը գործիք կը դառնան, և կարծիք եթէ երբէք ուշնին և կրնան ունենալ այս կարգի անձինք՝ կը յայտնեն և վճիռ կարձակեն այնպիսի փափուկ և կենսական խնդրոց նկատմամբ, որոց առ՚ի վճիռ արձակելու վարանին թերևս իրենց կենաց մեծ մասն օրինագիտութեան մէջ մաշուցրած։

կընդունիմ թէ ոտուամն յառաջադիմութիւն չէ և բարեկարգութիւնն ատելի ճանաւ կըլլայ, բայց այդ ատելիճանի առաջին ոտնփոխը համարիմ երկրի մը տիրող օրինաց գիրքն ի ձեռին ունենալ իբր մի գաւազան կալրի ձեռք։ Հետևաբար կուգամ, Մեծ. Խմբագիր տէր, Ձեր պատուական թերթի միջոցաւ արտագին չնորհակալ լինիլ Ազգ. Վարչութեան՝ մեր Ազգը տիրող օրինաց ծանօթացնելու տեսակէտով ըրած բանաւոր օրոշմանն համար, և եթէ ներուի ինձ, խնդարհա-
— ատուք։ ըո փըւ ծպնրագին օրոշումիոխ։

Որ բարեհաճի միանդամայն անմիջապէս ազգային կրթական խորհրդոյ ուշադրութեան ենթարկել, իբր մի պիտանի գործն ուսումն, աէրութեան օրինաց դասն ազգային վարժարաններու ուսմանց ծրագրին մէջ զետեղել պարտաւորիչ լինելու թեւութեամբ, որպէս զի Հայ մանկութիւնը մատաղ հասակէն տիրող օրինաց միջոցը ի չաւէ հմուտ լինի։

Որ եթէ կարելի է, փանոսեան էֆ. ի հետ մի համաձայնութիւն գոյացնելով, նոր և մեծ ծախքէ ազատ լինելու համար, նորա արդէն ըրած ձեռնարկութիւնը յանուն Ազգին և իբր ազգային սեպհականութիւն շարունակուի, որով գուցէ թէ՝ աշխատասէր մի Հայ գրադէտ քայլերուի, և թէ՝ գործին գինը թերևս այդ թեւութեամբ թեթևնալով, դիւրամատչելի լինի ամեն կարգի ազդեցիկ անձերուն։

Այս անվիճելի ճշմարտութեան առջև ուրիշ բան չմնար ինձ ըսել և ընել, այլ ապաւել որ Ազգային վարչութիւնն ալ իւր որոշածն ընէ և ազգին անմեռ երախտագիտութեան վրայ իրաւունք ձեռք բերէ անվրէպ։ Այս ակնկալութիւն, այս յոյս թելադիր եղած է այն տողերու որոյ հրատարակութիւնն ի ձեռն պատուական լրագրոյդ յուէտ չնորհապարտ պիտի ընէ զիս։

Քաղաքային բժիշկ Նիկոմիդիոյ
գաւառին
Տօքթ. Գ. Ճերահեան

Նիկոմիդիա

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ

Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնս պարտ անձին կը համարի ներկայիս ծանուցանել Մայրաքաղաքիս Պատուարժան թաղ. խորհրդոց և թէ գաւառաց Գեր. Առաջնորդաց թէ՝ Ազգ. Հիւանդանոցի հաստատութիւնն օր հիմնուած է միայն 450 պատսպարեալ ընդունելու համար, այժմ անդ պատսպարելոց թիւը 650 ի հասած ըլլալով, բնականաբար տեղ չունի ծեր, անկար, ուսանող և այլ անձինք ընդունելու, բացի հիւանդներն, որք ի հարկէ պիտի պատսպարուին։

Ուստի Հոգաբարձութիւնս հարկ կը համարի ներկայ պաշտօնական ծանուցմամբ յայտ առնել ի գիտութիւն հասմայն պաշտօնական մարմնոց և ազգայնոց։

Ի դիմաց Հիւանդ. Հոգաբարձ.
Առենադպիր Առենապետ
Տիդ. Նիւմիւշկեան. Մխ. Յակոբեան
7 փետր. 1883
Ազգ. Հիւ. Դրատ.
Կ. Պոլիս

Կիւլպէնկեան Մեծ. Պատրիկ էֆէն. ամի Մանուկեան աղնաւափոյլ օրիորդին հետ նշանառութիւնը վաղը պիտի կատարուի Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ։

Հարսանեաց հանդէսը յառաջիկայ երկուշաբթի իրիկուն (Տեառնընդառաջի առն) պիտի կատարուի ի ներկայութեան Երուսաղէմի և Կ. Պոլսոյ Ս. Պատրիարքաց։ 300 էն աւելի պատուաւոր ազգայինք հանդերձ ընտանեօք սեղանի հրաւիրուած են։

Միացեալ ընկերութեանց պարահանդիսին առթի մինչև ցարդ հաւաքեալ դրամը 600 ռակիի հասեր է։

Ադրիանուպոլսոյ նորընտիր Առաջնորդ Գեր. Արիստակէս եպիսկոպոսի առաջնորդութիւնը հաստատող Պատրիարքական կոնդակը և կայսերական Պէրաթը առջի օր Ադրիանուպոլիս ղրկուեցաւ։

Ազգանուէրը Հայաւհաց ընկերութեան Ընդհանուր ժողովը վաղը հինգշաբթի ժամը 6 ին Ղալաթիոյ խորհրդարանը նիստ պիտի ընէ։

ՆԵՐՔԻՆ

Մահասուսէի Լուիզիէ անուն չոգենաւը որ Սէլանիկէն մայրաքաղաքս եկաւ, Մօն-Թ'Ալթոսի առջև կատաղի փոթորկի մը բռնուելով, չորս օր ամբողջ վանքին առջև անկիւն մը սպասելու պարտաւորեր է, վանքին գլխաւորները շոգենաւին մէջ գտնուած ճամբորդներուն ձրի ուտեստ բաշխեր են։

— Սէլանիկի և Սերվիոյ մէջ հաստատուելիք թղթատարը անցեալ չաբթաւ առաջին անգամն ըլլալով երթևեկել սկսեր է Սէլանիկ։

— Սերվիոյ ազգային ժողովը Տաճկաստանէն Սերվիոյ յանձնուած քաղաքներու մահմէտական ժողովրդոց կալուածները ծախել որոշած ըլլալով սակէ առաջ, Բ. Դուռը խիստ դիմաղութիւններ ըրած էր։ Պելկրատի հիւպատոսները Բ. Դրան դիմաղութեանց այժ տալով, Սերվիոյ կառավարութիւնը որոշեր է մահմէտականաց կալուածները իրենց աէրերուն հատանութեամբը ծախել, որք ներկայ պիտի գտնուին, կամ կալուածատէրոց փոխանորդներու ներկայութեան։ Սակէ զատ ծախուած կալուածներուն գինը անմիջապէս պիտի վճարուի, մինչդեռ Սքուբչինայի օրոշմամբ վեց տարուան միջոցի մէջ պիտի վճարուէր տարեկան դումար մը առմանութեամբ։

Փափաքելի էր որ Պուլղարիոյ կառավարութիւնն ալ Սերվիոյ օրինակին հետևէր։

— Սէլանիկի մէջ խիստ փառաւոր պարահանդէս մը տրուեր է տեղւոյն կառավարչին նախագահութեան ներքև։ 400 էն աւելի անձինք ներկայ գտնուեր են։ Թոլոր ղեկտանները եւրոպացիներ էին։ Պարահանդէսը անգղիական հիւպատոսին սպարանքին մէջ տրուեր է, որ 85 ոտք երկայնութեամբ և 45 ոտք լայնութեամբ երկու մեծ սրահներ ունի եղեր։ Կառավարչը և բոլոր հիւպատոսք անձամբ ներկայ գտնուեր են։ Մոգոնական լապտերներ և եւրոպացին բերուած զանազան ըմպելիներ մեծ չուք ընծայեր են պարահանդիսին։ Անգղ. հիւպատոսին կինը Մարի-Անթուանէթի համազգեստովը երևցեր է։ Աւրիշներ ալ արեւելեան գեղջկական համազգեստներ հագեր են։ Սէլանիկի մէջ առաջին անգամն է որ այսպիսի փառաւոր պարահանդէս մը կը տրուի։

— Տրապիզոն ալ յունաց Քլիւպին մէջ գեղեցիկ պարահանդէս մը տրուեր է կառավարչին նախագահութեան ներքև։ Պարահանդիսին արդիւնքը աղքատաց բաշխուեր է։

— Զմիւռնիոյ մէջ դպրութիւնք և առաջակութիւնք վերսին սկսեր են ճարակ գտնել տեղական կառավարութեան անտարբերութենէն օգուտ քաղելով։

— Շաբաթ գիշեր Խատիգիւղի մէջ յունական դպրոցաց ի նպաստ արուած պարահանդէսը կատարեալ յաջողեր է։

Գողտրիկը մի քանի վայրկեան լռեց, ապա ժպտաց եւ ասաց.

— Ես ուրախ եմ, որ ինձ հետ ես եղել այդ ժամանակ։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր, թէ ինչո՞ւ ձեզ ընտրեցի։ Ձեր դէմքին վրայ կարդացի ինչ-որ ազնուական բան, որ ինձ ստիպեց, որ ձեզ վստահիմ։ Ես ձեզ կը պատմեմ իմ կեանքի պատմութիւնը, որովհետեւ ուզեցի, որ ձեզ ալ ճանչնամ։ Ես ծնած եմ Ֆրանսա, Ռուան քաղաքը։ Հայրս ծաղկավաճառ էր։ Ես ալ հօրս հետ կը զբաղէի այդ արուեստով։ Մեր տունը մեծ էր եւ ընդարձակ։ Ես ունէի քոյր մը եւ եղբայր մը։ Մայրս մեռած էր։ Հայրս ինձ շատ կը սիրէր։ Ես ալ շատ կը սիրէի հայրս։ Ամէն առաւօտ կանուխ կ՚երթայի ծաղիկ գնելու։ Ամէն կիրակի ալ հայրս ինձ կը տանէր պարտէզ մը, որ քաղաքէն դուրս էր։ Հոն ծաղիկներ կը ծախուէին։ Ես ալ հոն կ՚երթայի։ Ամէն կիրակի ալ հոն կը հանդիպէի աղջկան մը, որ ինձ պէս ծաղիկ կը գնէր։ Ես

ՏՈՒԹ. ՄԿՐՃԻԿԵԱՆ

Մ. Փանագէտ Ջղային հիւանդութեանց

Պատիւ ունի ծանուցանել յարգ. հասարակութեան որ այս անգամ այլեւայլ կողմերէ իրեն դիմող հիւանդաց դիւրութիւն ընծայելու համար, որոշած է ամեն օր ժամը 9էն 11 Փոխ կամարջին գիմաց, Մեծ. Փիւշիւրեան եղբարց դեղարանը, Ջղային ամեն տեսակ հիւանդութեանց համար իրեն դիմողները ընդունիլ, եւ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր, ըստ սովորական վար ատն մէջ կընդունի, Գէչկիքաշ Նէնի մահալլէ Փոստա ճատէսի Թիւ. 48։

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱՍԷՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ
Արամեան Տպագրութիւն

Սոյն հաւաքածոյս ամեն անգամ մը կը հրատարակուի տեսր առ տեսր։ Առաջին տեսրաց 20 հատէ բաղկացեալ ամբողջ հատորիկ մը զոր կը պարունակէ դասախօսութիւն մը Թրական իմաստասիրութեան վրայ, եւ հատուած մը «Լուի Պլան եւ Լէոն Կամպեթթա» վերնագրով։ Տասներկու տեսրի բաժանորդագինն է մայրաքաղաքիս համար 20 եւ դաւառաց համար 25 դահեկան. օտար երկիրներու համար ալ 6 ֆրանք։ Բաժանորդագրութեան տեղին է Արամեան գրատուն, Ջազմաճըլար, Յակոբեան խան վերի յարկ։ Տեսր առ տեսր կը վաճառուի, մասնաւորապէս Ջրավաճառ Պօղոս աղայի խանութը։

ՅԱՊԱՑՈՑՑ ՀՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ
ի ձեւ հարցման և պատասխանեաց
Տպագրութիւն Արամեան
կը ծախուի բոլոր դրավաճառաց քով
ի դին 5 ղրուշ։

ՏԷՐ-ԽՄԲԱԳԻՐ
Ա. Ց. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Յրիզա փաշա խան թիւ 14

ՓԱՆԱՍԷ

ԴԵՂ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂ ՍԱՄԱՐԱՑԻՈՑ

կը ծախուի Միւնասեան եւ Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Գալաթիա կ. Գօլոյ։

Փանասէն իւր օգտակարութեամբն, ինչպէս Ամերիկայի եւ Եւրոպիոյ, նոյնպէս եւ Թուրքիոյ այլ եւ այլ կողմերը մեծ ընդունելութիւն գտած է։

Փանասէն գեղացւոյն եւ գաւառացւոյն բժիշկն ու բարեկամն է, եւ մեծ օրհնութիւն մը համարուած է այն տեղերուն համար, ուր բժիշկ ու դեղ եւ դարման հազիւ կը գտնուին։ Փանասէն բուսեղէններէ բաղադրեալ լինելով բոլորովին անվնաս է։ Փանասէն այրածին ցաւը կ'առնէ ու քիչ ատենի մէջ կը բուժէ. նոյնպէս եւ մարմնոյն կարուած ու ճմլուած տեղերուն ցաւն ու բորբոքը չուռով կ'անցնէ։

Ջղային, յօդային եւ ոսկրային սաստիկ ցաւերը բուժելով տագնապեալը կը հանդարտեցնէ։ Ստամոքսի, փորի եւ աղեաց ցաւերը կը կարէ ու պաղէ յառաջ եկած դժուարութեանց առաջքը կառնու։

Փանասէն ակռայի սաստիկ ցաւերը չուռով կը բուժէ։ Մարմնոյն կարուած կամ վիրաւորեալ կողմերն առանց փանասէ քսելով չուռ կը բժշկուին ու կը գոցուին։ Փանասէն կը բժշկէ նաեւ փորհարութիւն, թանչք, հազ, ջերմ, կոկորդի բորբոք եւ ուռեցք, մէջքի ցաւ եւ այլ զանազան ախտեր, որոց ակզբնապատճառը դրեթէ նոյնն են։ Այսպէս կը վկայեն չորեր, որք փորձած են։ Ընտանիք իրենց ատն մէջ ու պանդուխտք եւ ճանապարհորդք իրենց մօտ փանասէ պահելով եւ յանկարծական դժուարութեանց առեն գործածելով մեծ օգուտ կը քաղեն եւ ծանր հեռուանաց առաջը կառնուն։ Փանասէն հեղուկ է, որ թէ՛ մարմնոյն վրայէն քսելով եւ թէ՛ խմելով ալ բժշկութիւն կը գործէ։

Գործածութեան կերպը հեռն է։ Գլխաւոր վաճառատեղին է, Գալաթիոյ Եէնի-Ճամիի դրան կից Միւնասեանին Ամերիկեան վաճառատունը, նաեւ մարզաքաղաքիս գեղագործաց քով ու գաւառներն ալ կը գտնուին։

տի ներէ, և այս օձալը ջերմեռանդ քրիստոնէի և երկիւղած որդւոյ մը օձալը պիտի համարի։

Պօնաբարթ ձեռքը անոր ուսին վրայ դրաւ։

— Լաւ, ըսաւ անոր, սակայն դուն չէղոք կեցիր։ Թոյլ տուիր որ դէպքերը ինքնին կատարուին, դուք միասին դահերուն անկման, թագերուն կործանման հանդիսատես եղիք, ընդհանրապէս հանդիսականք են որ կը վճարեն, սակայն այս անգամ ես պիտի վճարեմ։ Որպէս զի դուք հանդիսատես լինիք։

— Ես ասոր համար օրքան պիտի տաք ինծի քաղաքացի առաջին հիւպատոս, հարցուց Քատուտալ խընդալով։

— Տարին հարիւր հազար ֆրանք, պարոն, պատասխանեց Պօնաբարթ։

— Եթէ ապստամբաց պարզ գլխաւորի մը հարիւր հազար ֆրանք տաք, այն իշխանին արուն համար կուտեցաւ նա, որքան պիտի տաք.

— Ոչինչ, պարոն. ինչ որ կը վճարեմ ձեզ, քաջութիւնն է և ոչ վճարելու սկզբունքը, ասով կուզեմ փորձալ ցուցնել ձեզ թէ ինծի համար որ իմ գործօս մարդն եմ, մարդիկ իրենց գործերովը միայն կապրին, ընդունեցէք ժօրժ կաղաչեմ։

— Եւ եթէ մերժեմ։

— Պիտի խաբուիք։

— Միշտ երբ որ ուզեմ, քաշուելու՞ազատ պիտի լինի՛մ։

Պօնաբարթ դառն մտածեցաւ և բացաւ։

— Անձնական թիկնապահս, հարցուց նա։

Ըսիքը տեսնել կսպասէը։

Բօլանը տեղաւ։

— Ահ, դո՛ւն ես, ըսաւ նա.

Յետոյ Քատուտալի դառնալով.

— Իմ թիկնապահս Բօլան որ Մօնթբըվըը ձեզի ներկայացնելու պէտք չունիմ դնդապետ, արդէն զայն կը ճանչէք։ — Բօլան, ըսէ դնդապետին որ ինքը փարիզի մէջ ազատ է ինչպէս դուս էիր իւր Միւզիլաքի բանակատեղւոյն մէջ, և եթէ ուր որ ուզէ երթալու համար անցագրի պէտք ունի, Ֆուշէի հրաման եղած է տալու։

— Ձեր խօսքը ինծի բաւական է. քաղաքացի առաջին հիւպատոս, պատասխանեց Քատուտալ խնդարհելով այս երկուքն կը մեկնիմ։

— Եւ կարելի է հարցնել թէ ուր կերթաք.

— Լոնդրա, դօրտպէտ։

— Ուրեմն ազէկ։

— Ի՛նչու համար։

— Վասն զի հոն մօտէն պիտի տեսնէք անոնք որոց համար դուք կատեցաք։

— Յետոյ.

— Լաւ, վերջը.

— Պիտի բազդատէք զանոնք անոնց հետ որոց դէմ կատեցաք... Միայն Գաղղիայէն անգամ մը դուրս ելնելուդ պէս դնդապետ...

Պօնաբարթի կանգ առաւ։

— Լռեցուցէք, կսպասեմ, ըսաւ Քատուտալ։

— Լաւ, ինծի չիմացուցած մի՛ վերադառնաք, կամ եթէ ոչ իրրև թշնամի նկատուելնուդ վրայ մի զարմանաք։